

Lipooti fakamā'opo'opo 'o e kamata'angá (baseline)

Social Cohesion Guide

Ko hono fakanounou'i 'o e fakamatala ki he tūkunga 'o e lalanga 'o 'etau nofo feongoongoi mo ma'uma'uluta pe social cohesion, pea ko hono kamata'i pe eni ke toki fai ha tānaki mai ki ai 'i he kaha'u

Ko e fakanounou ni 'okú ne fakamatala'i 'a e tukunga 'o e lalanga 'o e nofo feongoongoi mo ma'uma'uluta (social cohesion) 'i Aotearoa New Zealand 'o makatu'unga 'i he fakamatala 'oku lava ke ma'u he lolotonga ni. 'Okú ne fakahinohino mai 'a e feitu'u ke kamata ai 'a hono fua mo vakai'i lelei 'a e tūkunga 'o 'etau nofo feongoongoi mo ma'uma'uluta, social cohesion, 'i he kaha'ú.

'I Aotearoa New Zealand , 'oku hoko 'a e social cohesion 'i hotau sōsaieti 'i he taimi 'oku ongo'i ai 'e he kakaí 'oku nau felātani mo fekoekoe'i (belonging), fakamahu'inga'i mo faka'apa'apa'i kinautolu, mo potupotu tatau 'a hono fakakau kinautolú mo nau falala foki ki he ni'ihi kehé mo e ngaahi potungāue 'a e pule'angá.

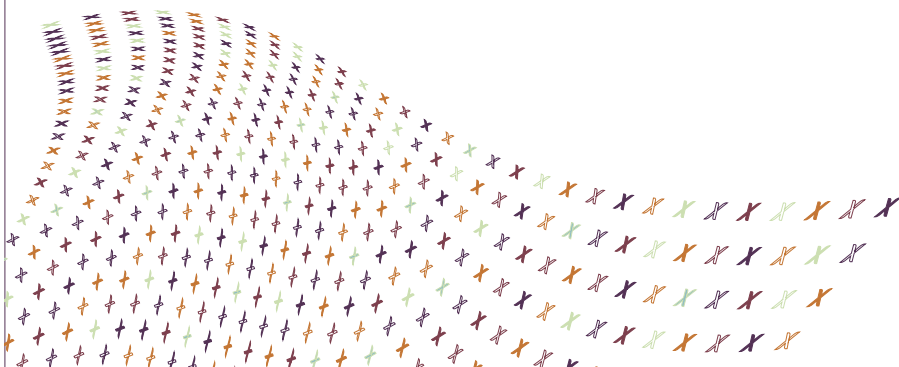
Ke a'usia 'a e nofo feongoongoi mo ma'uma'uluta, social cohesion, kuo pau ke malu, fakakau mai mo poupoua 'a e kakaí 'i he ngaahi feitu'u 'oku nau nofo, ngāue, va'inga mo ako aí; pea pau ke faaitatau mo lava 'a e ngaahi ngāue ke tokoni'i 'a e kakai pea mo e founga 'oku fakahoko'aki ia 'i hotau sōsaieti 'o matatali 'a e ngaahi fiema'u mo e faingata'a'ia kehekehé.

'Okú 'ikai ke taha pē 'a e founga ke fua 'aki 'a e nofo feongoongoi mo ma'uma'uluta, social cohesion 'i Aotearoa New Zealand, ko ia ai kuo pau ke tau faka'aonga'i ha ngaahi ma'u'anga fakamatala mo ha fakamatala lahi ke fakamahino ai 'a e fōtunga totonu 'o 'etau social cohesion.

Na'a mau faka'aonga'i 'a e ngaahi ma'u'anga fakamatala lolotongá mo e ngaahi savea na'e tãnaki 'i he vaha'a 'o e 2016 mo e 2021. 'I hono fakalūkufuá, na'e 'i ai ha vakai 'o e tūkunga 'o e social cohesion, ka 'i he taimi 'e ni'ihhi na'e 'ikai ke mahino lelei 'i he fakamatala ko iá 'a e fihifihi 'o e ngaahi me'a fekau'aki mo e social cohesion. Hangē ko 'ení, 'oku 'ikai fa'a lava ke faka'aonga'i 'a e fakamatala 'oku tãnakí ke mahino ai 'a e tu'unga 'o e social cohesion 'i he ngaahi kulupu tokosi'i ange 'i he sōsaieti.

'Oku hā meí he fakamatalá 'oku tokolahi ha kakai 'oku nofo 'i Aotearoa New Zealand 'oku 'i ha ngaahi tu'unga ma'olunga 'enau ongo'i kau atú, falalá, kau ki aí (participate) mo e mo'ui ola lelei (wellbeing). Ka 'okú ne toe fakahā mai foki 'oku 'ikai ko e me'a 'eni 'oku a'usia 'e he kakai kotoa pē. Hangē ko 'ení, 'oku fakahaa'i 'e he fakamatala fekau'aki mo e kakai Maulí 'oku nau ma'u ha ngaahi tu'unga ma'olunga 'i he ongo'i kau atú fou 'i honau fāmilí mo e anga fakafonuá, ka 'oku ma'ulalo ange 'a e tu'unga 'o e falala ki he pule'angá pea si'isi'i 'a 'enau kau atu ki he akó, ngāuē mo e filí (voting).

Tãnaki atu ki aí, 'oku toe fakahaa'i foki 'e he fakamatalá 'a e hoko ko ia 'a e filifili mánakó ko ha 'ā vahevahe lahi ki he social cohesion 'i Aotearoa New Zealand. 'Oku fehangahangai 'a e ngaahi kulupu 'e ni'ihhi mo ha filifili mánako lahi ange, hangē ko e kakai nofo fo'ou (kau kumi hūfangá) mo e kakai hiki fo'ou mai mei 'Esia mo e 'Otu Motu Pasifikí, mātu'a tauhi fānau 'ikai ha hoá mo e kakai 'oku 'ikai ke nau ngāuē. Tokolahi 'a e kakai na'a nau fehangahangai mo ha fa'ahinga kehekehe 'o e filifili mánakó 'i he taimi pē 'e taha, 'o fakalalahi ai 'enau ngaahi a'usia koví. Hangē ko 'ení, na'e fehangahangai 'a e kakai fefiné mo e ngaahi komiuniti 'o e kau fakaleitii (LGBTQIA +) mo ha filifili mánako ma'olunga ange 'i hono fakakātoá, ka na'e 'i ai ha ngaahi faikehekehe 'i he tu'unga filifili mánako na'e fehangahangai mo e kakai 'i he ngaahi kulupu ko 'ení 'o makatu'unga 'i he 'enau tu'u fakamatakali pe faingata'a'ia fakaesinó, 'o hokohoko pehē atu.

Faka'osí, 'oku fakahaa'i 'e he fakamatalá 'a e malava ko ia ke toe kehekehe ange 'a e tu'u fakamatakali 'a kinautolu 'oku nau ma'u 'a e ngaahi lakanga fakataki ma'olunga 'i he pule'angá mo e ngaahi ngāue fakapule'angá. 'E toki tonu ange ai 'a e 'ata ki tu'a 'o e nofo 'a e sosaietí 'i Aotearoa New Zealand.

Kuo uesia 'e he COVID-19 'a e social cohesion 'i Aotearoa New Zealand 'i ha ngaahi founa lelei mo kovi. Hangē ko 'ení, kuo fakatahataha 'a e ngaahi komiunití 'o faitokonia 'a kinautolu, ka 'oku tokolahi ha kakai kuo te'eki ai ke nau lava 'o sio mata ki honau fāmilí mo e ngaahi kaungāme'á, pea kuo fakalahi 'e he mahaki faka'auhá 'a e ngaahi faingata'a'ia 'i he mo'ui lelei fakasino mo e faka'atamaí. 'Oku kei hokohoko atu pē 'a e ngaahi uesia kehe 'o e mahaki faka'auha COVID-19.

